

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien opiskelijahuollon nykytila

Koulutuksen järjestäjien yhdistys KJY ry:n raportti ammatillisen koulutuksen järjestäjille tehdystä opiskelijahuoltokyselystä

Katariina Kuvaja

Koulutuksen järjestäjien yhdistys ry.

Toinen linja 14, 00530 Helsinki

Puh. (09) 771 2033

www.kjy.fi

Sisältö

1. Taustaa	3
2. Koulutuksen järjestäjän opiskelijahuoltoryhmät.....	4
3. Koulutuksen järjestäjän oma panostus opiskelijaterveydenhuoltoon	7
4. Koulutuksen järjestäjän opiskelijahuoltoon liittyvät toimintamallit	9
5. Roolit ja koulutustarve.....	10
6. Yhteenveto	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

1. Taustaa

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (13.6.2003/479) määritellään opiskelijahuollon tarkoittavan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Opiskeluterveydenhuolto kuuluu Kansanterveystlain 14 §:n (muutettu 1.7.2007) perusteella kuntien tai ao. terveyspalveluiden kuntayhtymien tehtäviin.

Koulutuksen järjestäjien yhdistys KJY ry. toteutti keväällä 2009 kyselyn ammatillisen koulutuksen järjestäjille, jolla kartoitettiin opiskelijahuollon nykytilannetta ammatillisessa koulutuksessa. Kysely lähetettiin 56 ammatillisen koulutuksen järjestäjän johtajalle. Vastausprosentti oli 64 %.

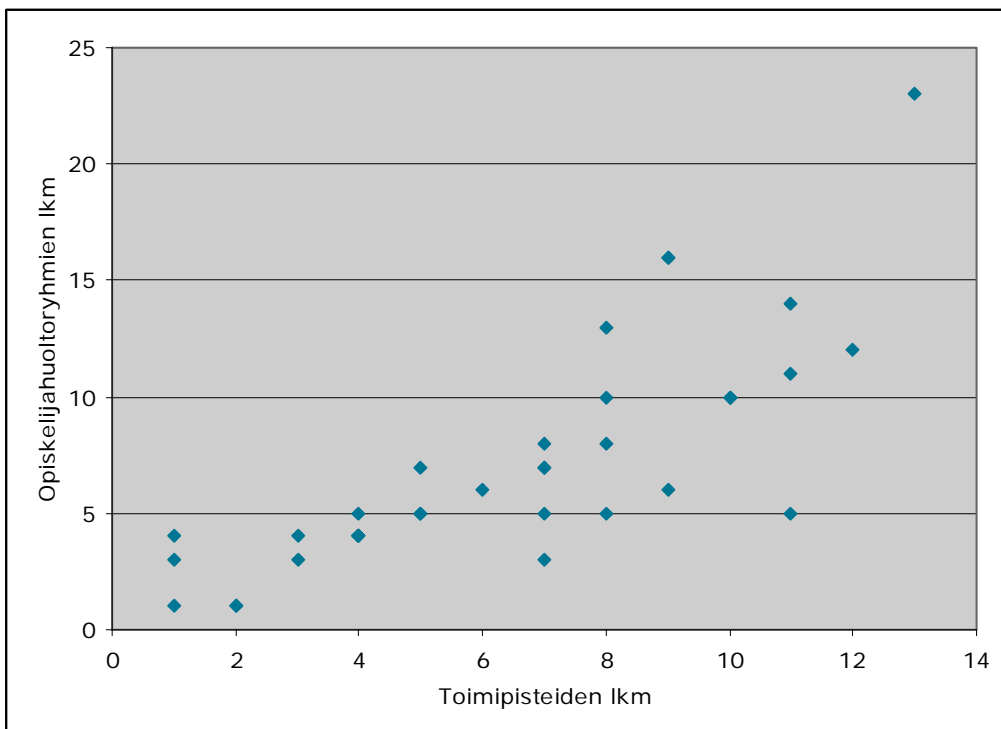
Kyselyn suunnitteli ja sen tulokset analysoi KJY:n toiminnanjohtaja Johan Hahkala, projektipäällikkö Marja-Liisa Antila sekä tiedottaja Katariina Kuvaja.

Kysely toteutettiin Webropolilla.

2. Koulutuksen järjestäjän opiskelijahuoltoryhmät

Lähes kaikilla kyselyyn vastanneilla koulutuksen järjestäjällä toimii organisaatiossaan opiskelijahuoltoryhmä (97,2 %), joka käsittelee ammatillisen koulutuksen opiskelijahuoltoon liittyviä asioita.

Kysyttäessä toimipisteiden ja opiskelijahuoltoryhmien määriä vastauksissa on huomattavissa selkeä korrelaatio (korrelaatiokerroin 0,79). Mitä useampia toimipisteitä koulutuksen järjestäjällä on, sitä useampia opiskelijahuoltoryhmiäkin toimii.

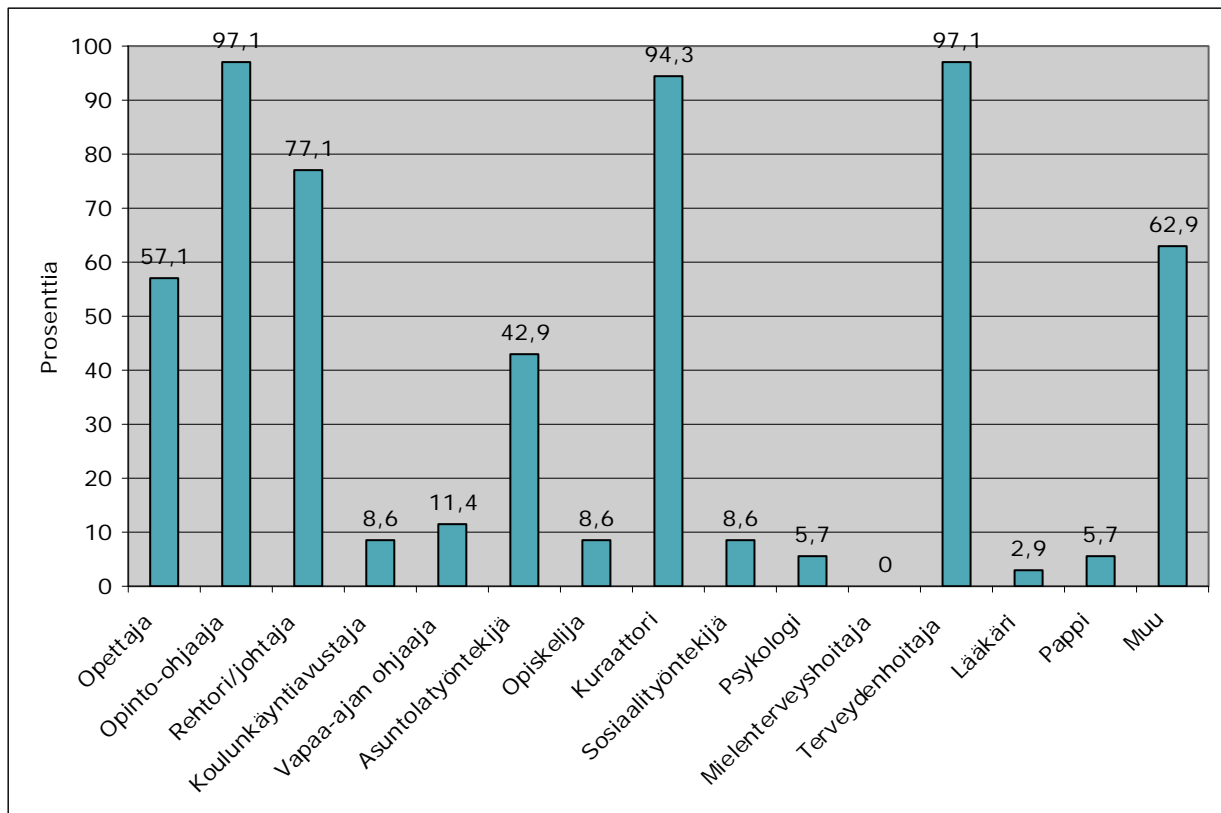

Kuvio 1. Opiskelijahuoltoryhmien ja koulutuksen järjestäjän toimipisteiden määrät.

Lisäksi todettiin, että isoissa yksiköissä voi olla jopa opintoalakohtaisia ryhmiä. Eräällä vastaajalla toimialueilla on lisäksi ennaltaehkäisevää opiskelijahuoltotyötä varten laajemmat ryhmät ja yksi työryhmä, joka koordinoi ja ohjaa opiskelijahuoltotyötä kokonaisuudessaan.

Opiskelijahuoltoryhmissä toimivat henkilöt

Kuvion 2 perusteella voidaan todeta, että suurimmassa osassa opiskelijahuoltoryhmistä toimii ainakin opettaja, opinto-ohjaaja, rehtori/johtaja, kuraattori (eri nimikkeillä) sekä terveydenhoitaja. Mielenterveyshoitajaa ei toimi yhdessäkään opiskelijahuoltoryhmässä vakinaisena edustajana. Myös opiskelijan osuus opiskelijahuoltoryhmän vakinaisena edustajana on vähäinen.

Kuvio 2. Opiskelijahuoltoryhmissä toimivat henkilöt.

Muita opiskelijahuoltoryhmässä toimivia henkilöitä ovat ryhmänohjaaja, erityisopetuksen koordinaattori, palveluohjaaja, koulutuspäällikkö, ammatinvalintapsykologi, päihdeterapeutti, nuoriso-ohjaaja sekä osastonjohtaja. Opiskelijahuoltoryhmään voidaan myös kutsua muita asiantuntijoita tai huoltajia tarvittaessa.

Suurin osa (81,8 %) vastaajista ei ole tekemässä muutoksia opiskelijahuoltoryhmiin lähiaikoina. Ne jotka muutoksia ovat tekemässä, mainitsevat syyksi organisaatiomuutokset, opiskelijahuoltoryhmien toimintatapojen selkiyttämisen tai päivittämisen sekä toimintamallien yhtenäistämisen eri toimipisteiden välille. Eräs vastaaja kertoo muutoksen syyksi sen, että heille perustetaan oppilaitospsykologin virka.

Vastanneilla on myös eritasoisia opiskelijahuoltoryhmiä. Eräät vastaajat kertovat että heillä on yleisellä tasolla toimivia opiskelijahuoltoryhmiä, jotka kokoontuvat esimerkiksi kerran kuukaudessa. Näille ryhmille on myös usein määritelty tietyt tehtävät. Lisäksi on pienempiä tiimejä, jotka voivat reagoida akuutteihin tarpeisiin. Näissä käsitellään usein yksittäisen opiskelijan asioita. Eräällä vastaajalla toimii lisäksi opiskelijahuollon koordinaattori.

3. Koulutuksen järjestäjän oma panostus opiskelijaterveydenhuoltoon

Kyselyllä kartoitettiin lisäksi koulutuksen järjestäjän omaa panostusta opiskeluterveydenhuoltoon. Tätä selvitettiin koulutuksen järjestäjän itse palkkaamien ja sopimusyhteistyönä hankittujen terveydenhuollon ammattilaisten kautta. Koulutuksen järjestäjät täydentävät näillä toimilla kunnille annettua palvelutehtävää. Pääsääntöisesti voidaan sanoa, että kuraattoripalveluiden lisäksi koulutuksen järjestäjät ovat toteuttaneet palveluita itse kohtalaisesti.

Kuraattorit ja terveydenhoitajat

Kaikilla kyselyyn vastanneilla koulutuksen järjestäjillä on omilla palkkalistoillaan vähintään yksi kuraattori. Eräällä koulutuksen järjestäjällä on jopa kymmenen omaa kuraattoria. Lisäksi kuraattoripalveluita hankitaan sopimusyhteistyönä. Terveydenhoitaja on palkattuna kolmella koulutuksen järjestäjällä vähintään osa-aikaisena. Kaikki vastanneet hankkivat vähintään osa-aikaisen terveydenhoitajan palveluita sopimusyhteistyöllä.

Kuraattorien ja terveydenhoitajien työaika vaihtelee muutamasta kymmenestä tunnista kuukaudessa jopa 1 500 tuntiin kuukaudessa. Luvut korreloivat selvästi koulutuksen järjestäjän järjestämislupien mukaisten opiskelijamäärien kanssa.

Muut ammattilaiset

Kenelläkään vastanneista ei ole palkkalistoillaan omaa sosiaalityöntekijää, mielenterveyshoitajaa, lääkäriä tai pappia. Viidellä vastaajalla on vähintään osa-aikainen psykologi. Sopimusyhteistyönä sosiaalityöntekijän ja mielenterveyshoitajan palveluita hankkii kolme koulutuksen järjestäjää, lääkärin palveluita 17 koulutuksen järjestäjää ja papin palveluita 16 koulutuksen järjestäjää. Psykologin palveluita hankkii sopimusyhteistyön avulla kymmenen vastannutta koulutuksen järjestäjää.

Muita koulutuksen järjestäjän itse palkkaamia opiskeluterveydenhuollon henkilöitä ovat koulutusohjaaja, erityisopetuksen koordinaattori, jälkiohjaaja, opiskelijahuollon tukihenkilö, palveluohjaaja, nuorisohjaaja, asuntolanvalvoja ja erityisopettaja.

Muita sopimusyhteistyöllä hankittuja opiskeluterveydenhuollon henkilöitä/palveluita ovat diakoni, poliisi ja A-klinikka.

Opiskelijaterveydenhuollon tilat

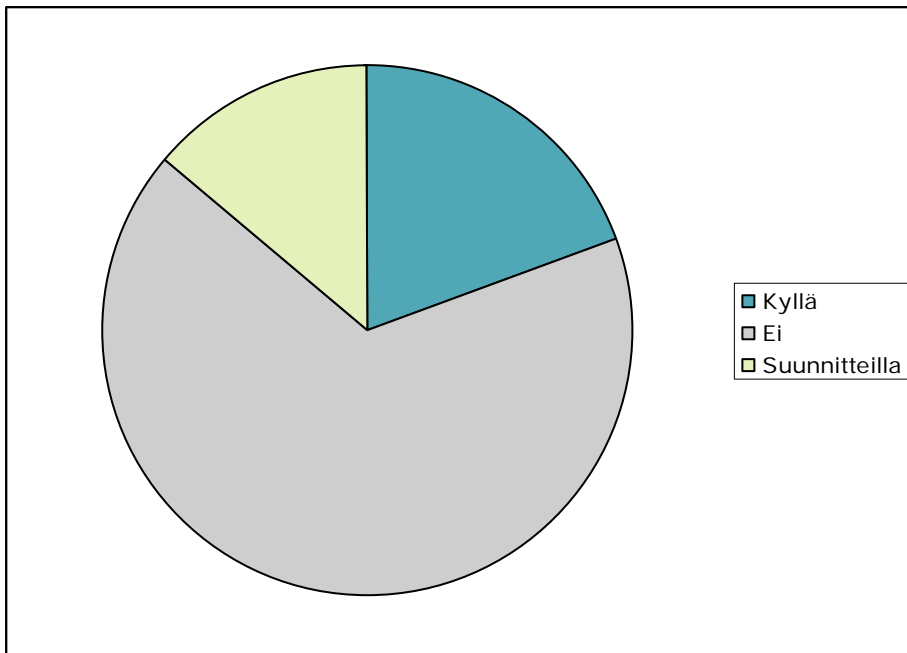
Kaikilla kyselyyn vastanneista on varattu opiskelijaterveydenhuollolle asianmukaiset tilat. Asianmukaiset tilat pitävät sisällään odotushuoneen, terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanottohuoneen, WC-tilan, lepoumppeilan ja yhteydet tietoverkkoihin.

Suurimmalla osalla vastanneista tilat sijaitsevat koulutuksen järjestäjän omissa tiloissa (94,4 %). Lopuilla tilat sijaitsevat muussa toimipisteessä.

Opiskelijahuoltoasioiden internet-portaali

Suurimmalla osalla vastanneista (66,7 %) ei ole olemassa omaa opiskelijahuoltoasioiden internet-portaalia (Kuvio 3). Lähes 20 % vastaajista sellainen on olemassa ja loppuilla se on suunnitteilla.

Kysymyksellä haluttiin herätellä koulutuksen järjestäjiä pohtimaan sähköisen alustan tarjoamia mahdollisuuksia opiskelijahuollollisissa asioissa.

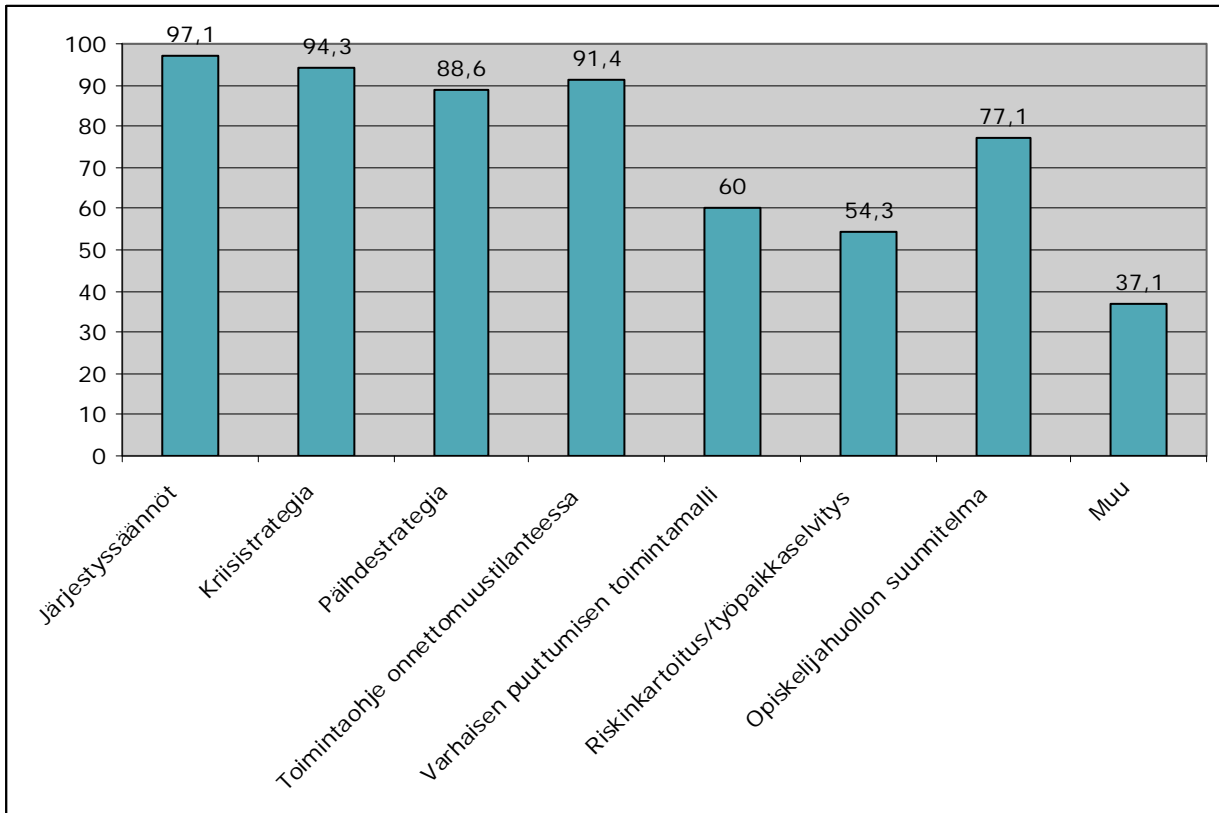

Kuvio 3. Koulutuksen järjestäjien opiskelijahuoltoasioiden internet-portaalit.

Internet-portaali käsitteenä herättää vastanneissa erilaisia mielikuvia. Ne joilla palvelu on, tarkoittavat sillä suurimmaksi osaksi koulutuksen järjestäjän internet-sivuilla olevaa sivustoa, jossa esitellään opiskelijaterveydenhuollon palveluita ja muita opiskelijahuollollisia asioita. Sivustolla saattaa olla myös ajanvaraus- ja yhteystiedot sekä sähköinen palautelomake. Eräällä vastanneella on suunnitteilla psykologien ja kuraattorien verkkopalvelu. Eräällä koulutuksen järjestäjällä on suunnitteilla sivusto, johon tallennetaan muun muassa opiskelijahuollon suunnitelmat, ohjeet ja muu informaatio. Yhdellä vastaajalla taas on suunnitteilla opiskelijaportaali, jossa yksi osa tulee koskemaan opiskelijahuollon asioita.

4. Koulutuksen järjestäjän opiskelijahuoltoon liittyvät toimintamallit

Kuviosta 4 käy ilmi koulutuksen järjestäjällä olevat opiskelijahuoltoon liittyvät toimintamallit. Lähes kaikilla vastaajilla on järjestyssäännöt, kriisistrategia ja toimintaohje onnettomuustilanteessa.

Kuvio 4. Koulutuksen järjestäjän opiskelijahuoltoon liittyvät toimintamallit.

Toimintamallit on päivitetty pääosin kolmen viime vuoden (2006 - 2008) aikana.

Lähes puolet (48 %) vastanneista toteaa, että toimintamallit eivät ole yhtenevät lukioiden tai ammattikorkeakoulujen kanssa. Osittain toimintamallit ovat samanlaiset 35 % vastanneista. Pääosin toimintamallit ovat yhtenevät lähes 10 % vastanneista. Loput vastaajista eivät tiedä asiasta.

Vastanneista viidellä koulutuksen järjestäjällä on yhtenevät toimintamallit lukioiden kanssa ja kolmella vastaajalla ammattikorkeakoulun kanssa.

Muita koulutuksen järjestäjillä olevia opiskelijahuoltoon liittyviä toimintamalleja ovat kiusaamisen vastainen toimintamalli, tasa-arvosuunnitelma, erityisopetuksen suunnitelma, opiskelijoiden opas, alueellinen koulupudokasmalli, alueellinen varautumissuunnitelma sekä aloitusviikon suunnitelma. Eräs vastaaja totesi, että ohjeistusta on kaiken kaikkiaan aika paljon ja niiden hallinta voi käyttäjän kannalta olla jo ongelmallista.

5. Roolit ja koulutustarve

Opettajan ja opiskelijan rooleja ja koulutustarpeen kartoittamiseen liittyviä asioita kartoitettiin avovastauksilla. Raporttiin on nostettu esiin asioita, mitkä nousivat vastauksissa esille pääsääntöisesti sekä joitain yksittäisiä huomioita.

Opettajan rooli opiskelijahuollon asioissa

Opettajan rooli opiskelijahuollon asioissa nähdään pääosin merkittävänä. Opettaja toimii havainnoijana, konsulttina ja aloitteen tekijänä. Usea vastannut korostaa opettajan roolia asioita eteenpäin vievänä voimana.

Opettaja vastaa oppiaineensa osalta opiskelijan opintojen etenemisestä. Opettajan tässä ympäristössä tekemät huomiot opiskelijasta edesauttavat ongelmien kartoitusta. Opiskelijan tukemisessa opettajan rooli on usein tärkeä, koska hänen kanssaan käydään usein henkilökohtaisia keskusteluita. Usein opettaja myös perehdyttää opiskelijat ja tiedottaa opiskelijahuollon toiminnasta opiskelijoille. Hän käy myös läpi ohjeet ja toimintamallit opiskelijoiden kanssa.

Eräs vastaaja totesi, että opiskelijahuolto on määritelty heidän organisaatiossaan kaikkien yhteiseksi asiaksi. Yksi koulutuksen järjestäjä totesi, että opettajia on alettu kutsumaan opiskelijahuoltoryhmien kokouksiin mukaan tutustumaan ryhmien toimintaan. Eräs vastaaja kertoo, että opettajan rooli on erikseen määritelty eri toimintasuunnitelmissa.

Opiskelijan rooli opiskelijahuollon asioissa

Opiskelijan rooli opiskelijahuollon asioissa nähdään kaksijakoisena. Toisaalta vastauksissa korostetaan opiskelijan omaa vastuuta ja toisaalta opiskelija nähdään asiakkaana tai kohteena, joka etenee ohjattuna.

Osa vastanneista näkee opiskelijan roolin pienenä ja opiskelijan passiivisena. Opiskelija on asiakas, joka osallistuu omaa asiaa koskevaan käsittelyyn tarvittaessa ja ottaa vastaan tarjotun avun.

Toisaalta joissain vastauksissa todettiin, että opiskelija on itse vastuussa toimistaan ja opiskelijahuollon asiantuntijat ovat hänen käytettävissään, mikäli hänellä on vaikeuksia joihin hän tarvitsee neuvontaa.

Eräs vastaaja totesi, että opiskelijoiden osallisuutta on tarpeellista vahvistaa ja oppilaskuntaa kouluttaa.

Eräät vastaajat taas kokevat, että opiskelija on tärkein henkilö asioiden purkamisessa, jonka kanssa keskustelu aloitetaan ennen kuin se viedään eteenpäin muille tahoille. Opiskelijan oma kokemus on tällöin kaikkien asioiden lähtökohta.

Opiskelija nähdään osin omien asioidensa parhaana asiantuntijana, jota kuunnellaan. Opiskelijat toimivat myös tutorin roolissa eri ryhmissä, joiden kanssa kehitetään opiskelijahuoltoa ja koulun toimintaa. Yksi vastaaja toteaaakin, että opiskelijakeskeisyys on toiminnan lähtökohta ja toiminta tapahtuu opiskelijan kanssa, hänen luvallaan ja hänen tarpeitaan vastaavasti.

Yksikään vastauksista ei nosta esille opiskelijatoverin roolia havainnoijana tai aloitteen tekijänä.

Koulutustarve

Lisäkoulutus opiskelijahuollon asioissa nähdään pääosin tarpeellisena. Ainoastaan yksi vastaaja kokee, että koulutustarve on pieni.

Opettajien näkökulmasta ensisijaista on esimerkiksi asennekoulutus ja opiskelijahuoltotarpeen havainnointiin ja varhaiseen puuttumiseen liittyvä koulutus. Tämä edesauttaisi monien asioiden selvittämistä nopeammin. Usein ammatilliset opettajat ovat tulleet opettamaan ammattia eivätkä ole saaneet koulutusta opiskelijahuollollisiin asioihin.

Koulutuksen tarvetta on esimerkiksi tunnistamiseen ja rohkeuteen puuttua huolenaiheeseen sekä erilaisien oppimisvaikeuksien tai huumeiden ja päihteidenkäytön havaitsemiseen liittyen. Toimintamallit tulisi myös saada kaikkien osapuolten tietoon, jotta asioiden hoitamisessa ei tulisi katkoksia.

Vaikka koulutusta on ollut, opettajat kokevat erään vastaajan mukaan riittämättömyyttä opiskelijahuollollisissa asioissa.

Myös muun henkilöstön (tukipalveluiden) osalta tarvetta koulutukselle olisi, koska he ovat tekemisissä opiskelijoiden kanssa esimerkiksi välituntien aikana.

Opiskelijat nähdään entistä haasteellisimpina ja siksi tarve koulutuksellekin on jatkuva. Koulutuksen tulisi olla jatkuvaa ajantasaiskoulutusta. Opiskelijahuollon järjestämisen velvoite ei ole kaikille vieläkään riittävän tunnettua. Eräs vastaaja tuo esille, että ”koko koulu ohjaa” –periaatteen soveltaminen on vielä lähökuopissa.

6. Yhteenveto

Vastausten perusteella voidaan todeta, että kyselyyn vastanneilla on opiskelijahuoltoasiat järjestetty yleisellä tasolla hyvin.

Koulutuksen järjestäjien opiskelijahuoltoryhmien lukumäärät vaihtelevat sen mukaan, montako toimipistettä koulutuksen järjestäjällä on. Mitä useampia toimipisteitä, sitä useampia opiskelijahuoltoryhmiäkin toimii. Useimmiten ryhmissä toimii ainakin opettaja, opinto-ohjaaja, rehtori/johtaja, kuraattori (eri nimikkeillä) sekä terveydenhoitaja.

Kuntien palvelutuotantoa täydentävänä toimintona osa koulutuksen järjestäjistä tarjoaa opiskelijoilleen kuraattorin palveluiden lisäksi terveydenhoitajan palveluita ja muita palveluita kohtalaisesti.

Koulutuksen järjestäjille on pääsääntöisesti tehty paljon erilaisia malleja opiskelijahuoltoon liittyen. Lähes kaikilla kyselyyn vastanneilla on järjestyssäännöt, kriisistrategia, päihdestrategia, toimintaohje onnettomuustilanteessa sekä opiskelijahuollon suunnitelma. Ohjeiden hallinta voi olla käyttäjän kannalta ongelmallista.

Opettajan rooli opiskelijahuollon asioissa nähdään pääosin merkittävänä. Opettaja toimii havainnoijana, konsulttina ja aloitteen tekijänä.

Opiskelijan rooli opiskelijahuollon asioissa nähdään kaksijakoisena. Toisaalta vastauksissa korostetaan opiskelijan omaa vastuuta ja toisaalta opiskelija nähdään asiakkaana tai kohteena, joka etenee ohjattuna. On valitettavaa, että yksikään vastauksista ei nosta esille opiskelijatoverin roolia havainnoijana tai aloitteen tekijänä.

Lisäkoulutus opiskelijahuollon asioissa nähdään pääosin tarpeellisena.

Kyselyllä pyrittiin myös herättämään koulutuksen järjestäjät pohtimaan sähköisen alustan tarjoamia mahdollisuuksia opiskelijahuollollisissa asioissa.

Lisätietoja:

Johan Hahkala
toiminnanjohtaja
Puh. 050 667 45

Marja-Liisa Antila
projektipäällikkö
Puh. 050 551 6456

Katariina Kuvaja
tiedottaja
Puh. 050 551 0933